

1e, goed te keuren, dat de Opleidingsschool wordt gereorganiseerd naar het plan, zooals dit in hoofdlijnen is opgenomen in het rapport der Deputaten voor de Zending;

2e, aan de te benoemen Deputaten voor de Zending op te dragen in overleg met de Docenten en de Afzonderlijke Vergadering van Missionaire Dienaren des Woords op Midden-Java het sub 1 genoemde reorganisatieplan uit te voeren en nader den tijd te bepalen, waarop de Voorbereidingsklas der gereorganiseerde Opleidingsschool zal aanvangen;

3e, de bestelling of er na de uitvoering der reorganisatie nog eenmaal daarnaast een deels tot opleiding van helpers op den ouden voet zal worden gehouden, over te laten aan de te benoemen Deputaten voor de Zending in overleg met de Docenten en de Afzonderlijke Vergadering van Missionaire Dienaren des Woords op Midden-Java;

4e, last te geven aan de te benoemen Deputaten voor de Zending eventuele plannen voor verbouwing en uitbreiding te beoordeelen, vast te stellen en te doen uitvoeren met dien verstande:

a, dat vooraf moet vaststaan, dat er geen uitsicht bestaat gedurende de eerste jaren over de tegenwoordige gebouwen van de Keuchenius-school te zullen kunnen beschikken ten behoeve van de Opleidingsschool;

b, dat over die plannen overleg moet worden gepleegd met de Docenten en de Afzonderlijke Vergadering van Missionaire Dienaren des Woords op Midden-Java;

c, en dat de uitvoering dier plannen geen te zware eischen mag stellen aan de Generale Kerk.

Prof. Dr. H. H. Kuyper rapporteert over de vraag, of het geoorloofd is bij uitzondering het H. Avondmaal te bedienen ten huize van een kranke of oude van dagen.

De conclusies zullen later worden behandeld.

Vervolgens komen in behandeling de conclusies over de positie van de classis Batavia.

Deze worden thans aldus vastgesteld:

I. Het besluit der Generale Synode van Leeuwarden, vermeld in hare Acta, art. 132 aldus te wijzigen, dat punt III gelezen worde als volgt:

„Deze classis trede van nu af in rechtstreeksch verband tot de Generale Synode, met dien verstande:

1, dat zij zoo mogelijk naar die Synode afgevaardigden zende, en anders schriftelijk met haar handele;

2e, dat deze classis de bevoegdheid hebbe om niet alleen (gelijk vanzelf spreekt) alles te doen wat een classis is, maar bovendien die eenere particuliere Synode, en zij dus zelf ook de Deputaten aanwijze, wier benoeming in art. 49 K. O. aan de Part. Synode is opgedragen;

3e, dat zij de zaken, die vanwege hun speciaal indisch karakter uitsluitend de Indische Kerken aangaan (behoudens recht van appel naar art. 31 K. O.) zelfstandig afhandelen; doch alles wat zowel de kerken in Nederland als die in Indië in het gemeen aangaat, brengen zal op de Generale Synode en hare uitspraken zal eerbiedigen;

II. Aan de Gen. Deputaten ad art. XI en ad art. XIII op te dragen:

Na overleg met de classis Batavia de volgende Generale Synode te dienen van advies over de financiële rechten, en verplichtingen uit deze regeling voortvloeiende voor de naleving der art. 11 en 13 K. O.

III. Van deze besluiten kennis te geven aan de classis Batavia en aan de Part. Synode van Zuid-Holland (N. ged.). De morgenzitting wordt gesloten.

Middagzitting, 30 Augustus.

Tot Deputaten naar Art. IV der Zendingsoorde worden benoemd: Prof. Dr. A. G. Honig, Prof. Dr. C. van Gelderen, Dr. J. Hania, Dr. W. Breukelaar, Prof. Dr. H. H. Kuyper, Prof. Dr. T. Hoekstra, Prof. Dr. W. Geesink, Prof. Dr. H. Bouwman.

Prof. Dr. J. Ridderbos verzoekt de Generale Synode hem niet te verzoeken wederom zitting te nemen in de Commissie voor het Rapport Echtscheiding.

Besloten wordt een ingediend voorstel aan te nemen: de Synode, gehoord de nadere verklaring van Prof. Ridderbos, besluit haar verzoek terug te nemen. De nadere verklaring voor dit verzoek van Prof. Ridderbos zal in de Acta worden opgenomen.

Thans worden de volgende conclusies aangenomen:

De Commissie stelt aan de Synode voor:

1e, uit te spreken, dat zij zich vereenigt met de conclusies van het rapport omtrent de vragen: welke roeping de Overheid ten opzichte van de echtscheiding heeft, hoe de Kerk ten opzichte van het scheidingrecht der Overheid zich heeft te verhouden, en; welke tucht de Kerk heeft te oefenen, wanneer haar leden op eene naar het oordeel der Kerk ongeoorloofde wijze echtscheiding aanvragen en tot een nieuw huwelijk overgaan;

met deze wijziging, dat de 2de conclusie op blz. 34 van het Rapport aldus komt te luiden: „maar dat, wanneer nu het beginsel van deze zonde de schuldigen tot de gemeenschap der Kerk willen terugkeren, de Kerk alleen als eisch kan stellen, dat deze zonde beladen en berouw over deze zondige daad geleend worde”;

2e, overeenkomstig de subsidiaire conclusie der memorie van Prof. Ridderbos de vraag, of het een Christen van Godswaage geoorloofd is, echtscheiding aan te vragen op grond van kwaadwillige verlaten, den Kerken ter nadere bestudeering aan te bevelen;

3e, de genoemde conclusies van het rapport als advies der Synode te zenden naar de Christelijke Gereformeerde Kerk in Noord-Amerika, met bijvoeging van het Rapport, opdat deze Kerk ook de gronden zou leeren kennen, waarop dit advies rust, en tevens aan genoemde Kerk mede te deelen, dat de Synode onbeslist laat of ook op grond van kwaadwillige verlaten echtscheiding geoorloofd is, en bij deze mededeeling de memorie van Prof. Ridderbos te voegen;

4e, Deputaten hartelijk dank te zeggen voor hun belangrijk rapport en Prof. Ridderbos voor de uitvoerige toelichting van zijn gevoelen;

5e, de Deputaten Da J. H. Landwehr, Prof. Mr. A. Anema, Prof. Dr. H. Bouwman, Prof. Dr. F. W. Groshede, Da B. van Schelven en Prof. Dr. H. H. Kuyper te continueren om hun de gelegenheid te geven, hun opvatting tegenover de bedenkingen van Prof. Ridderbos nader te adstrueren en deze uiteenzetting ter kennis van de Kerken te brengen, ten einde de volgende Synode in deze kwestie een beslissing neme;

Prof. Dr. F. W. Groshede rapporteert over het Rapport over Evangelisatie en de voorstellen naar aanleiding van en in verband met dit Rapport.

Breedvoerig wordt hierover discussie gehouden, waarna de volgende conclusies worden aangenomen:

1e, De Evangelisatie bedoelt degenen, die vervreemd zijn van Gods Woord en van den dienst des Heeren, te roepen tot den Heere en dus ook tot de kerk des Heeren;

2e, deze arbeid aan de afgedoodden behoort naar het Woord Gods tot de roeping van de kerk van Christus;

3e, de Evangelisatie gebruikt als middel het brengen van het Woord Gods en ze heeft dat te brengen in overeenstemming met de belijdenisschriften van de Gereformeerde Kerken in Nederland;

4e, de opzettelijke Evangelisatie dient uit te gaan van, voor het minst te staan onder, leiding van den Kerkeraad. Deze heeft voor de Evangelisatie gebruik te maken van de gaven en de krachten, die God tot dit werk in de gemeente heeft geschonken;

5e, is het noodig, dat er verband gelegd wordt tusschen

het Evangelisatiewerk op verschillende plaatsen, dan moet dat verband door of vanwege de Kerken worden gezocht;

6e, Het verkrijgen van allerlei hulpmiddelen, die de Evangelisatie noodig heeft, als ook het overleg en de besprekingen tusschen hen, die theoretisch of praktisch in den Evangelisatiewerk werkzaam zijn, kan overgelaten worden aan verschillende vereenigingen op Gereformeerden grondslag, die in deze richting werkzaam zijn;

7e, De wijze, waarop de kerken het Evangelisatiewerk regelen moeten, dient aan de vrijheid der kerken te worden overgelaten.

Da H. Meyering brengt rapport uit over het Rapport van de Deputaten der Generale Synode van 1917 ter verbetering van de tractementen van de predikanten in de Gereformeerde Kerken.

Na eenige discussie worden de volgende conclusies aangenomen:

De Generale Synode, met belangstelling kennis genomen hebbende van het rapport der Deputaten tot verbetering der Predikantstractementen en van den arbeid door hen verricht;

in aanmerking nemende, dat thans nog slechts bij enkele kerken het tractement van den haar dienenden predikant beneden het cijfer is, door de Gen. Synode van Leeuwarden aangegeven, en dat deze kerken bij herhaling op hare roeping te dien opzichte en den door haar te hewandelen weg werden gewezen;

vertrouwende, dat niet alleen deze kerken zelf, maar ook de Classen en Part. Synoden, onder welke zij ressorteeren, zich zullen bemoeien, om zoo spoedig mogelijk aan den misstand een einde te doen komen;

besluit,

1e, aan genoemde Deputaten dank te betuigen voor den belangrijken arbeid door hen verricht;

2e, de onder hen berustende bescheiden in het archief der Synode te deponeren;

3e, aan den gewezen scriba dezer Deputaten, Dr. Hania, opdracht te geven:

a, aan de betrokken Classen mede te deelen, bij welke kerken binnen haar ressort het predikantstractement nog is beneden f2500, ten einde deze in de gelegenheid zijn om die kerken verder te bearbeiten;

b, aan bedoelde Classen te verzoeken, aan Z.Eerw. kennis te geven van het resultaat van hare bemoeiingen te dezer zake;

c, aan de volgende Gen. Synode hiervan te rapporteeren. Da J. H. Donner rapporteert over het kerkelijk archief, waaruit blijkt, dat dit in orde bevonden wordt.

Na gezang en dankzegging wordt deze zitting door den Praeses gesloten.

Zesde zitting, 30 Augustus.

Vöormiddag.

De Praeses opent de vergadering Gezongen, Gebed.

De Praeses doet enkele mededeelingen van ingekomen stukken:

Aangenomen wordt het voorstel van Dr. Dijk:

De Generale Synode, met groote belangstelling kennis nemende van het gewichtige rapport, dat door Prof. Dr. H. H. Kuyper is uitgebracht over de vraag van de Kerk van Leiden omtrent de bediening van het H. Avondmaal ten huize van een kranke of oude van dagen etc.;

overwegende, dat deze belangrijke kwestie in de kerken nog niet behandeld, en daarom de tijd voor een uitspraak nog niet gekomen is;

besluit in deze zaak op deze Synode geen beslissing te nemen, doch deze vraag en het daarover uitgebrachte rapport ter bestudeering aan de kerken over te geven.

De Acta der vorige zitting worden gelezen en goedgekeurd.

Da W. Breukelaar rapporteert over de Opleidingsschool te Djoeja.

De volgende conclusies worden aangenomen:

1, goed te keuren de handelingen der Deputaten voor de Zending inzake de Opleidingsschool te Djoeja;

2e, aan de te benoemen Deputaten voor de Zending op te dragen, gehoord het advies van de Afzonderlijke Vergadering van Missionaire Dienaren des Woords op Midden-Java, over eene eventuele pensioenering van Br. J. Zuidema te oordeelen en te beslissen;

3e, de regeling der tractementen en pensioenen vast te stellen, zooals die door de Deputaten voor de Zending voorgesteld is;

4e, af te zien van de verplaatsing dier school en deze gevestigd te laten te Djoeja;

5e, dank te betuigen aan de Afzonderlijke Vergadering van Missionaire Dienaren des Woords op Midden-Java en aan den Raad van Toezicht voor allen arbeid in het belang der Opleidingsschool;

Da P. Bos rapporteert over de slotlinea van art. 14 Zendingsoorde, in verband met de wijziging, die de Kerken van Utrecht en Gelderland in hunne samenwerking hebben aangebracht.

De voorgestelde conclusie wordt aangenomen en luidt:

Uwe commissie adviseert, dat de Synode verklaart, dat ook verandering in de wijze van samenwerking tusschen alle classen eener provincie of van meer provincien naar de slotlinea van Art. 14 der Zendingsoorde, aan de goedkeuring van de Deputaten moet worden onderworpen.

Da J. P. Klsarhamer rapporteert inzake onderlinge steunregeling voor de Diaconen.

Hierover ontstaat zich eene breede discussie.

De volgende conclusies worden aangenomen:

1e, Drie Deputaten aan te wijzen, die hebben te onderzoeken, of eene onderlinge steunregeling der kerken ten opzichte van hare diaconale armenzorg noodig is, en zo ja, op welke wijze die het best kan getroffen worden;

2e, aan het Comité der Centrale Diaconale Conferentie van dit besluit kennis te geven, in de verwachting, dat voort de uitvoering van de voorgestelde steunregeling eerst het rapport van bedoelde Deputaten zal worden afgewacht, en dit ten minste een half jaar voor de volgende Gen. Synode ter kennis van de Kerken te brengen.

De Praeses doet mededeeling, dat een tweetal primi door secundij zijn vervangen.

Da W. H. Gipsen rapporteert inzake het Rapport over het Leerboek voor de Catechisatie.

Een breede discussie ontwikkelt zich, die wordt afgebroken terwille van de pauze.

De morgenzitting wordt gesloten.

Namiddagzitting, 30 Augustus.

De discussie over het Leerboekrapport en het rapport daarvoor wordt voortgezet, en neemt ongeveer half de zitting in beslag.

Met groote meerderheid van stemmen worden de volgende conclusies aangenomen:

De Generale Synode,

overwegende, dat de bezwaren tegen de proeve van het nieuwe Leerboek ingebracht, die voor een deel gegrond zijn te achten, niet van dien aard zijn, dat van eene poging om een nieuw Leerboek voor de Catechisatie en de School op te stellen, moet afgezien worden;

uitsprekend, dat ook zij het van groot belang acht, dat het raad der kerk met den inhoud van den Catechismus bekend zij;

instemmend met de wenschen, die de commissie in haar

rapport ten opzichte van het Leerboek geformuleerd heeft; besluit wederom drie Deputaten te benoemen om in overeenstemming met deze wenschen een volledig nieuw Leerboek te ontwerpen in twee uitgaven, waarvan de kleinste in den vorm van vragen en antwoorden bestemd zal kunnen worden voor de jongere catechisanten en de leerlingen der lagere school en de groote in theoretischen „stellenden” vorm voor de oudere catechisanten, en het concept van de beide uitgaven zes maanden vóór de volgende Synode bij de Kerken in te zenden.

Vervolgens wordt besloten weer samen te komen Maandag 10 September 1923, des avonds half acht, eerst in openbare zitting en daarna in comité.

Besloten wordt een telegram te verzenden aan Hare Majesteit de Koningin van den volgende inhoud:

„De Gereformeerde Kerken van Nederland, in Generale Synode te Utrecht vergaderd, brengen Uwer Majesteit haar eerbiedige hulde, God Almachtig, Die U weer een levensjaar deed vervullen en een kwarteeuw als Koningin voorspoedig deed regeren, spant en sterkt U nog vele jaren, stelle U als Vorstin tot heil voor ons volk, tot zegen voor Zgne Kerk, tot een sieraad van Zjn Naam. Hij zegene U en Uw huis in Christus onzen Heere.”

Enkele huishoudelijke zaken, de commissies rakende, worden geregeld.

De heer J. P. Zuidema, op het punt weer te vertrekken naar Indië, spreekt een woord van afscheid, waarin hij o.m. ook wijst op den rijken zegen, die op het gebied der Zending genoten wordt.

Op verzoek van den Praeses beantwoordt Da J. D. v. d. Munnik deze toespraak namens de Synode.

De Praeses spreekt namens de Generale Synode Dr. K. Dijk hare hartelijke deelneming uit, daar hij het bericht zoeven ontving van het overlijden zijner moeder.

Den heer Zuidema wordt daarop door de vergadering staande toegezongen Psalm 121:4.

Na dankzegging wordt deze zitting gesloten.

De vorm in het kerkelijk leven.

II.

Een diep besef van Gods heiligheid en majesteit gaat zich spontaan niten in een eerbiedigen vorm.

Het is er dus verre vandaan, dat wij de vormen zouden willen cultiveren, om onze religieuze schamelijkheid wat te maskeeren.

Integendeel moeten we allen nadruk leggen op het innerlijk besef van Gods tegenwoordigheid; gaat zich dat ontwikkelen en gelukt het van dat besef de geheele gemeente, de grooten en de kleinen, te doordringen, dan moet er ook een verandering komen in den uiterlijken vorm van ons kerkelijk samenzijn.

Dan eerst gaan we het vanzelf sprekend vinden, dat het opzettelijk verwaarlozen van den vorm, vooral in ons kerkelijk leven, een groote zonde is.

Het gaat uiterst moeilijk in een omgeving, waar het uiterlijk in strijd is met het innerlijk, zich te concentreren. Door verwaarloozing van de goede vormen kunnen we het bovendien anderen moeilijk maken, vooral degenen, die niet in onzen kring thuis hooren, en nu allicht uit onze vormen-verachting verkeerde consequenties gaan trekken. De redeneering ligt immers voor de hand: hoe is het mogelijk, dat iemand, die overtuigd is van het kostbare en waardevolle van den inhoud, zulk een minderwaardigen vorm kiest om dezen inhoud te bergen?

Overal in het leven wordt toch de vorm bepaald door den inhoud? Wij besteden immers des te meer zorg aan den vorm, naarmate de inhoud in ons oog waardevoller is?

Maar laat ik eens bepaalde dingen in ons kerkelijk leven mogen noemen, die wijzen op een verwaarlozen van den vorm.

Ik zou kunnen beginnen met te wijzen op den minder smakvollen vorm van vele onzer kerkgebouwen; maar ik geloof, dat ik hier geen recht van spreken zou hebben, omdat het veelal onmogelijk is, de financiële draagkracht der gemeente in aanmerking genomen, een kerkgebouw te stichten, dat maar eenigszins aan aesthetische eischen voldoet.

Ik weet, dat men ook in het schamelste kerkgebouw kan ervaren: „Hoe liefelijk zijn Uwe woningen, o Heere der heirscharen!” Maar erger en onverantwoordelijker wordt het, wanneer men in staat zou zijn een nieuw kerkgebouw te bekostigen, dat aan hoogere schoonheids-idealen beantwoordde, en zich toch tevreden stelde met een hol vergaderlokaal, waar blijkbaar als eenigst architectonisch ideaal gegolden heeft het bergen van zooveel mogelijk menschen in de kleinste mogelijke ruimte!

Misschien heeft men wel getracht zich te verontschuldigen met een beroep op onze vermaarde Protestantische soberheid!

Neen, wanneer het onze overtuiging is, dat gevoel voor schoonheid ook in de architectuur geen zonde is, dan is het ook in geen enkel opzicht te verontschuldigen, als wij ons veel meer inspannen voor schoonheid en smakvolle inrichting van ons eigen huis, dan voor de schoonheid van onze kerkgebouwen, waarin wij samenkomen om God te verheerlijken.

Het is waar, dat onze waardeering van het kerkgebouw een geheel andere is dan die van de Roomschen, maar wij mogen wel een voorbeeld nemen aan hun bereidheid tot het brengen van de hoogste geldelijke offers, waar het gaat om de bevordering van de schoonheid in hun eeredienst.

Ik wilde thans ook niet spreken over de mogelijkheid meer schoonheid in onze liturgie te brengen. Deze kwestie is nog niet eens aan de orde, omdat er nog veel pionierswerk verricht moet wor-